

Duluth 1920 - "Jag höll inte i repet"

Källor:

William D Carrigan: *The Making of a Lynching Culture*. University of Illinois press, Chicago 2004

Vad är lynchning?

Frågan om vad lynchning är är samtidigt frågan om vad rättvisa är.

Man vet inte riktigt när ordet "lynchning" började användas. I uppslagsböckerna får man veta att den förste "Lynch" var en irländsk feodalherre, James FitzStephen Lynch, som lät avrätta sin egen son 1493. Men andra teorier säger att uttrycket kommer från amerikanska frihetskriget och någon av de båda domarna William eller Charles Lynch, som på 1780-talet utövade snabb krigsrätt. (Ingen av dem lät dock avrätta någon.) En annan rottråd försvinner iväg till franska revolutionens summariska rättegångar och avrättningar och Robespierres ord om att "terrorn är snabb, rättvis och kompromisslös rättvisa".

Men lynchningarna handlar alltid om rättvisans förhållande till staten.

Vem har rätt att straffa, och i vems namn?

Lynchmobben hävdar alltid att rättvisan utgår från "folket" och att man själv är "folket". De närvarande personerna avgör här och nu vad som är rätt och fel, vem som är skyldig och vilket straffet ska bli.

Vem har rätt att straffa?

Den demokratiska rättsstaten bygger på idén om **statens våldsmonopol**. Bara de i demokratisk ordning utsedda tjänstemännen har rätt att använda våld, bära vapen och bara de av staten godkända domstolarna har rätt att utdöma straff. I detta finns en viktig sida av demokratin. Nämligen att demokratin är ett *rationellt* styrelseskick.

SPELAR ROLL

Beslut skall fattas med en fördröjning som utesluter känslomässigt tänkande, och på ett sådant sätt att argument för och emot vägs och värderas innan de slås fast. Det är därför domstolar skall vara öppna och man ska kunna ta del av åklagarens respektive försvarsadvokatens argument.

Motsatsen är lynchmobben, som är ett uttryck för statens svaghet. Där staten inte kan hävda sin makt kommer andra att agera "stat" och främst försvara den egna gruppens intressen.

Att vi idag förknippar lynchningar med "vilda västern" är alltså inte bara populärkulturens förtjänst, utan ett uttryck för att den sortens "lag" återfinns på platser eller i sammanhang där "staten" ännu inte tagit form eller försvagats så att den inte har allmänt förtroende.

Lynchjustisens syfte

Den centrala tanken bakom all lynchning är denna: det finns en lag som är den offentliga (statliga, demokratiska). Sedan finns det en annan lag, den populistiska som uttrycker de *egentliga* maktförhållandena i samhället, Lynchjustisen. Även om man med läpparna bekänner sig till "dagsljuslagen" ska man ha klart för sig att den undre lagen finns och verkar – och rädslan för denna egentliga lag upprätthåller maktförhållandena i samhället, som då är omöjliga att komma åt på demokratisk väg. *I lynchningen ställs demokratins självsyn på sin spets.*

Lynchning och rasism

Lynchningar har utförts på alla slags människor, av alla ursprung, i situationer där staten inte kan uppehålla sitt våldsmonopol. Men de flesta historiker som studerat frågan är överens om att lynchning i modern mening växer fram i södra USA under artonhundratalets första hälft, i en första fas fram till amerikanska inbördeskriget 1861-65, då med myndigheternas tysta eller öppna medgivande. Sedan i en andra fas, långt in på nittonhundratalet – men då utan någon sanktion från statens sida.

Det finns en tydlig koppling till slaveriet. I sydstaterna och i Texas var det ett vanligt bruk att lyncha inte bara förrymda slavar, utan även fria svarta, såväl som vita, som ansågs ha hjälpt slavar att rymma. Från åren före inbördeskriget saknas statistik.

Slaveriet avskaffades efter inbördeskriget 1865. Från 1880-talet och fram till 1968 anses 4750 personer ha lynchats. De flesta lynchningarna ägde rum i

SPELAR ROLL

"Bomullsbältet", Louisiana, Alabama, Texas, Georgia och Mississippi. 3500 av de lynchade var svarta. Lynchning var en metod som praktiserades av Ku Klux Klan, som skapades som motståndsrörelse mot Nordstaterna efter kriget. Rörelsen fick nytt liv efter lynchningen av den mordmisstänkte, judiske kontoristen Leo Frank i Georgia 1915.

De allra flesta lynchade var män. Kvinnor har visserligen också lynchats (se t.ex. fallet med Laura Nelson i Oklahoma 1911) men överväldigande många lynchningar utförs mot svarta män som anses ha våldfört sig på vita kvinnor. Här finns en sexuell myt, om den vita kvinnans oberörbarhet, som ytterst handlar om förbudet mot "rasblandning" och syftar till att upprätthålla gränsen mellan svart och vit.

Varför finns lynchningar på vykort?

Det finns gott om forskning när det gäller lynchningens historia. En omständighet som gör att lynchningen efter 1865 är så väldokumenterad är den motbudande vanan att efter en lynchning publicera vykort för att "minnas" händelsen. Den sedvänjan, som levde långt in på nittonhundratalet, är både enklare att förstå och samtidigt ännu otäckare än man först inser.

För det första var det naturligt för den tidens ateljefotografer att "rycka ut" och dokumentera minnesvärda händelser på den egna orten. Det finns gott om fotografier föreställande tågolyckor, avrättningar och eldsvådor. Och det är under 1880-talet som fotojournalistiken föds (med hjälp av Eastman-kameran och den teknik som New York-tidningen Daily Graphic utvecklar under denna tid). Men att sprida makabra bilder över avrättningar och stympade lik var också ett sätt att säga att detta var den norm man hade att förhålla sig till. Detta är "normalt". Det är såhär den "folkliga" rättvisan ser ut. Så kunde man sprida "nyheten" närmast underjordiskt, men ändå så att alla såg och visste.

En stor sammanställning av dessa vykort finns i online-utställningen "Without Sanctuary". <http://www.withoutsanctuary.org/main.html>

Vad hände i Duluth?

Duluth ligger i norra Minnesota, långt från "Bomullsbältet" men blev ändå skådeplats för en av de mer uppmärksammade lynchningarna i USA. Duluth är också en del av USA med ett starkt skandinaviskt inslag i befolkningen: här bodde många med svenskt, danskt och finskt påbrå.

SPELAR ROLL

På kvällen den 14 juni 1920 besökte två tonåringar, James Sullivan och Irene Tusken, en cirkusföreställning i staden. Senare samma kväll (möjligen dagen efter) anmäler de att de överfallits av fem-sex svarta cirkusarbetare, som misshandlat Sullivan och våldtagit Tusken. Då de inte hade några namn eller tydliga signalement arresterades sex av cirkusens 150 svarta arbetare, efter en konfrontation då ungdomarna ska ha pekat ut några av dem (en av dem, Isaac McGhie, var inte misstänkt, utan kvarhölls som vittne).

En medicinsk undersökning av Tusken visade dock inga spår av någon våldtäkt. Men ryktet började gå i Duluth att Tusken misshandlats så svårt att hon avlidit av sina skador. Händelsen hade också slagits upp stort i dagens morgontidningar. Under eftermiddagen samlades en mobb på mellan femtusen och tiotusen personer utanför polisstationen, och till sist trängde en större grupp in på stationen. Polisen använde aldrig sina vapen. Väl inne lyckades mobben få tag på tre av de svarta männen, Elias Clayton, Elmer Jackson, och vittnet Isaac McGhie, vilka släpades ut på gatan. Där höll en kort, paradisk "rättegång" där de tre "dömdes" för våldtäkten av Tusken. Därefter fördes de till en väggkorsning i stadens utkant där de först misshandlades och sedan hängdes. Några åskådare försökte ingripa och hindra lynchningen, men motades bort.

Carl Hammarberg finns någonstans på bilden, förmodligen någon av pojkarna närmast till vänster om de hängda.

SPELAR ROLL

Av rättegångsprotokollen framgår att lynchningen var planerad och organiserad. En lastbil hade kört runt i staden med ett rep med en "hängknut" släpande från flaket. Det var en etablerad signal till att man förberedde en lynchning. Ingen av dem som låg bakom planeringen arresterades eller fälldes.

Dagen efter kallades Nationalgardets styrkor in för att återställa ordningen i staden och för att skydda de tre överlevande fångarna. Alla svarta i Duluth uppmanades hålla sig inomhus. Det intressanta är att Duluth vid denna tid hade en framträdande grupp framstående svarta invånare, i yrken som präster och lärare. Lynchningarna ledd till ett antal utbrott av rasism från den vita befolkningens sida: så sade borgmästaren i grannstaden Superior (helt hopväxt med Duluth) att man "skulle jaga alla lata negrer ur stan".

Rättegången

Till skillnad från många andra lynchningar ledde den i Duluth till en serie rättegångar. Det finns gott om rättegångsmaterial, förhørsprotokoll, bilder etc, det mesta redovisat i en onlineutställning hos Minnesota Historical Society.

37 vita åtalades för upplopp och mord. Inte en enda dömdes för själva mordet. Till sist fälldes tre vita för "upplopp".

Bland dem finns det intressant nog en svensk, artonårig Carl Hammerberg, som deltog i upploppen och dömdes till tre års fängelse.

Förhören med Hammerberg är intressanta. Han deltog i upploppen men verkar inte ha någon klar uppfattning om varför, annat än att han ville vara "där det hände".

Hammerberg ser sig själv snarare som en **åskådare** än **förövare**. I lagens ögon är han dock det senare.

I fallet Duluth blir det ganska uppenbart att det finns en stark rasistisk sida. **Offren** är svarta som anses ha våldfört sig på en ung vit kvinna. I staden finns en framväxande svart medelklass – medan många av **förövarna** är fattiga vita immigranter ur arbetarklassen.

Carl Hammerberg ger över huvud ett intryck av att vara viljelös: han driver än hit, än dit, deltar när någon ger honom direkta order. Han anser sig inte ha något ansvar för vad som hände, han var "bara där". Den intressanta frågan som reser sig är om Hammerberg också var ett "bondeoffer" – en tillräckligt obetydlig person för att kunna dömas för ett brott där han var en bifigur. *Eller består den här sortens situationer bara av bifigurer?*

SPELAR ROLL

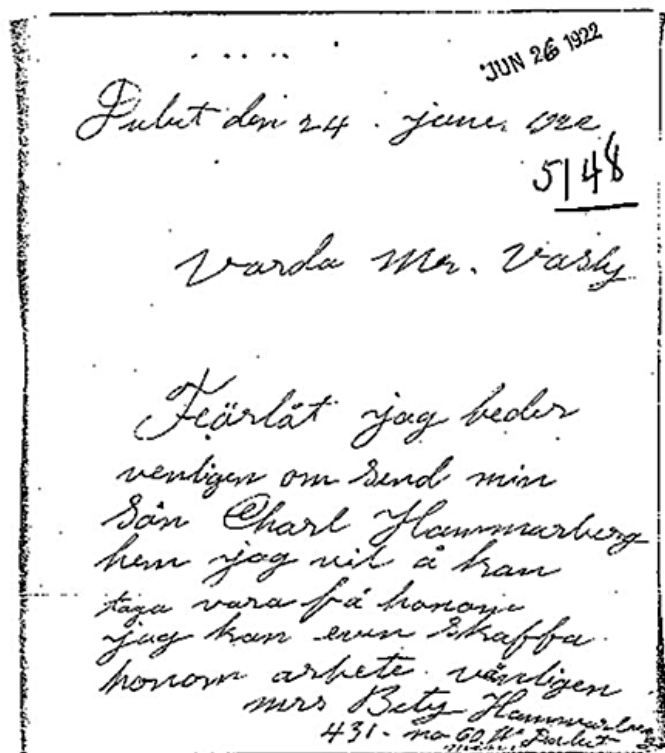
Hur gick det för Carl Hammerberg?

Carl var arton år gammal när han ställdes inför rätta. Det är möjligt att han ljugit om sin ålder, av en del dokument att döma var han bara sexton. Han bor ensam med sin mamma, Betsy, som inte är riktigt frisk. Hans pappa är försvunnen och hans syster har gift sig och flyttat till en annan stad. Till sist dömdes Carl till tre års fängelse för "upplopp". Han hamnade på anstalten St Cloud Correctional Facility. Hans mor har svårt att försörja sig utan honom, och vädjar hos ett antal myndighetspersoner om att sonen ska släppas fri. Så skriver hon ett brev till fängelsedirektören:

Förlåt jag beder verkligen om send min son Charl Hammerberg hem jag vil å kan taga vara på honom. Jag kan even skaffa honom arbete.

Vänligen

Mrs Betsy Hammerberg"

Vi vet inte om hennes böner hade någon effekt. Carl kommer i alla fall ut från fängelset, men råkar ut för en olycka då han 1924 varit i Minneapolis och sökt arbete. Tillsammans med en kamrat försöker han lifta med en tom kylvagn på järnvägen tillbaka till Duluth, men båda kvävs under natten av koloxidångor och hittas döda när den kommer fram på morgonen.

SPELAR ROLL

[Duluth News Tribune]

2 Duluth Youths Found Dead in Freight Car; 'Beating' Way Ends Futile Search for Work

Clarence Gauthier and Carl Hammerberg,
Trapped in Ice Compartment, Die From
Fumes of Charcoal Burners.

Clarence Gauthier, 20, 429 N Sixtieth av W, and Carl Hammerberg, 21, 431 N Sixtieth av W, were found dead in the ice compartment of a Northern Pacific railroad refrigerator car Wednesday morning, following arrival of the car in Duluth from Minneapolis. Fumes from charcoal burners placed in the car to keep the goods from freezing, snuffed out their lives, an autopsy conducted by Coroner C. F. McComb revealed. It was several hours before identification of the two was made.

"Beat" Way to Mill City.

The two young men, it was disclosed, left Duluth on a Minneapolis bound freight train Tuesday noon with the intention of looking for work. Apparently they had changed their minds about seeking work in the Mill City and forthwith looked to the refrigerator car of a night train as the only means of aiding them to "beat" their way back to the city.

Their bodies were discovered by Halmer Haugland, 921 Tenth av E, an N. P. freight depot employe, when he made his rounds shortly after 8 a. m. to remove the charcoal burners from the car.

Several Duluth telephone numbers found on a piece of paper in the pockets of one of them, and an employment ticket made out to Carl Hammerberg, by the Virginia & Rainy Lake Lumber company on Nov. 14, furnished Coroner C. F. McComb with his first clues to their identity. The bodies were taken to Crawford's mortuary.

Raymond Wolfe, 708 E Second st, was the first to identify Hammerberg. Later, Mrs. Clyde Gauthier, a sister-in-law of Clarence, and her sister, Mrs. Harold McLellan, identified both bodies.

Miss Vanda Hammerberg, 23, a sister of Carl, was notified of her brother's death, late Wednesday. The two were supporting their aged mother, Mrs. Betsy Hammerberg. The father also survives, but his

present whereabouts is not known.

"Carl would have been 22 next month," Miss Hammerberg said. "He hadn't had any work for many months and although I tried so hard to keep him at home as I have been taking care of things with my wages, he felt he ought to help."

In the Gauthier home, three brothers and five sisters and the parents, Mr. and Mrs. Joseph Gauthier, survive. The father, in this case also, is away from home.

From the position of the two bodies when found in the car, it is thought that one of them made a struggle to reach the top of the car where the trap door is located. The boys are thought to have let themselves down through the hole and pulled the straps tight to keep from being found by the train crew. This sealed the car tight and the fumes from the burning charcoal made quick work of the helpless victims.

The body of young Hammerberg will be taken to Bell Brothers undertaking rooms today and that of Gauthier to M. J. Fillatrault, pending completion of funeral arrangements.

1-18-25

Carl Hammerbergs vittnesmål, lång version

RÄTTEGÅNGSPROTOKOLL, juni 1921

Carl Hammerberg, under ed som åtalad, vittnar som följande som svar på frågor UNDER DIREKT UTFRÅGNING av mr Larson:

DEN ANKLAGADE: Mitt fullständiga namn är Carl John Alfred Hammerberg. Jag är 18 år gammal. Jag föddes i Sverige och har bott i Förenta Staterna i tio år. Jag bor i västra Duluth. Jag gick i skolan upp till fjärde klass och slutade när jag var 15 och har sedan dess arbetat. Jag började arbeta för Radford & Wright här i staden, man gör dörrar och persienner, där arbetade jag i tre och ett halvt år. När jag blev arresterad arbetade jag på skeppsvarvet vid Riverside. Jag bor på 5219 Wadena Street med min mor, damen som sitter där borta. Hon heter Betsy Hammerberg. Jag har en syster, men inga bröder; min syster bor i delstaten Washington.

Den 15 juni förra året arbetade jag. På kvällen gick jag upp till stan, och gick längs Central Avenue. Jag skulle träffa några av mina kamrater, och de sa att de hade hört talas om en stor folksamling som skulle lyncha negrerna man hade arresterat och dom frågade om vi andra ville följa med upp dit och vi följde med allihop och gick uppför Central [Avenue] och hörde litet mer om saken och så började vi gå tillbaka och jag hade inga pengar med mig och fick gå hem och hämta pengar till spårvagnen och när jag fått dom gick jag tillbaka och mötte grabbarna utanför kyrkan på 53:e gatan och så gick vi upp till Central och tog spårvagnen: dom andra var George Morgan och Lawrence Brotherton och Lester Smith, och vi gick på spårvagnen tillsammans. Jag minns inte hur långt jag åkte, men ungefär vid 3 eller 4 Avenue West gatan gick vi av och såg en lastbil i närheten och de skrek åt oss att vi kunde få skjuts och vi hoppade upp och lastbilen körde österut och ner till Lake Avenue där de vände och de hade ett rep på flaket och de ropade till folk att de skulle hänga med. Grabbarna på flaket sade åt dom att hänga med och ta med repet och jag hoppade av med de andra och hängde med ett tag tills jag fick håll i sidan knappt kunde gå och sen hoppade jag på lastbilsflaket igen och åkte sista biten. Jag minns inte om vi gick av innan vi kom fram till polisstationen men det fanns redan en stor folkmassa där framför polisstationen. Jag stanna där jag hoppat av lastbilen ett tag och sen när folkmassan började gå runt huset till baksidan av fängelset följde jag efter för att se vad de skulle göra på baksidan och så såg jag hur dom slog in en dörr och kasta några tegelstenar. Jag kasta inte några och jag var inte med när de slog in dörren heller. Jag vet inte hur länge folkmassan varit där innan jag kom eller efter det att jag gått men jag stanna i ungefär tjugo minuter, tror jag, eller kanske lite till. Om jag ska gissa tror jag att dom var ungefär tvåhundra när

SPELAR ROLL

jag kom dit. Folkmassan tog sin in på polisstationen på nedre botten. Fönstret var intryckt, glaset alltså, och jag såg en polis som slog några killar i huvet med en batong. När polisen verkade göra motstånd gick rätt många ut igen och jag gick ut och gick runt på framsidan och då hade dom redan börjat spruta vatten när jag kom dit, i alla fall så använde polisen en brandspruta fast jag var inte med i vattensprutandet alls. Jag hade nåt med vattensprutan att göra bra efteråt, jag lyfte upp slangen och så bad dom om hjälp med att dra bort den från lastbilen och jag och George Morgan och Lawrence Brotherton – jag minns inte om Lester Smith var med eller inte – vi tog och drog ut slangen från under bilen. Det var den första lastbilen, den som stod parkerad på andra sidan gatan, tvärs över från Orpheum, på Second Avenue. Sen gick jag upp till framsidan av fängelset. Jag hörde att det var tusentals människor där då. Jag vet inte själv hur många det var, fast väldigt många. Jag följde med folkmassan in i fängelset, dom knuffade in mig så att vi hamnade inomhus och några började ta sig uppför trapporna och jag gick uppför trapporna ända upp till fjärde våningen, eller om det var tredje, jag vet inte hur många våningar det finns, i alla fall var det längst upp och jag gick omkring för att se hur det såg ut och när jag sett mig omkring började jag gå ner igen och när jag kommit halvvägs var folkmassan där så jag kom inte längre. Jag stod på en sorts balkong och gubbarna höll på att banka in dörrarna, de använde släggor och jag hörde nån som sa att man skulle låta de större karlarna använda verktygen för att slå in dörren och när det fått ner dörren trängde de sig in och jag följde förstås med, jag ville se hur det såg ut därinne för jag hade aldrig varit i ett fängelse förut och jag såg ju när dom slog in dörrarna. Jag kände ingen av karlarna som slog in dörrarna, fast dom var äldre, det var inga pojkar. När jag kommit in gick dom till vad dom kallade för damavdelningen och började slå på dörrarna och skrek tills dom fick håll på dom och så körde dom in en liten karl fast han kom tillbaka och sa att det inte var nån där och då fortsatte dom till ungdomsfinkan, fast dom kunde inte få ned den dörren så dom gick in i rummet tvärsöver istället. Då var jag i hallen utanför "damavdelningen" där cellerna fanns och jag stanna där till folkmassan kom dit och jag såg att dom gick in och jag följde efter för att se vad som fanns där och alla fortsatte genom hallen så jag gick dit och där fanns negrerna och jag stanna där och titta på dom ett tag och sen gick jag tillbaka. Jag vet inte hur många som fanns därinne, i alla fall minst 40. Det satt inga vita i cellerna. Några karlar var där och frågade en av negrerna om han hade haft nåt med saken att göra, jag hörde inte vad han svarade, för karlarna började skrika när han svarat och dom skrek "ut med honom" och då gick jag ut i hallen. Jag kunde fortfarande inte komma nedför trapporna för folkmassan var så tät, liksom intryckta, och så kom dom ut med negern som funnits därinne och började ta honom nedför trapporna och då följde jag efter bakom dom tills jag kom ut och då stod jag och väntade ett tag för att se om några av mina kamrater skulle komma ut, och dom tog med negern upp till 2nd Avenue West, jag gick också dit och såg när de hängde negern. Det fanns en präst där som höll ett tal. Jag hörde bara det sista

SPELAR ROLL

av vad han sa. Jag stod alldeles nedanför honom. Jag lyssnade inte så noga. Han stod på våra armar, mina armar och en annan killes armar. Vi höll våra armar i kors ungefär såhär och stod nära varann och så stod han med en fot på vardera av oss. Det var den prästen som pratade till folkmassan för att få dom att sluta hänga negrerna, men dom tänkte inte sluta. Jag hade inget att göra med att hänga negern, jag höll inte i repet och hjälpte inte till på något sätt. Jag minns inte vilka jag såg där, bara Lawrence Brotherton som jag var där med, han var nånstans bakom mig när det hände. Det fanns en kille där i sjömanskostym men jag vet inte vem det var. Men när jag fick syn på honom så höll han negern i axeln, efter det att den första negern blivit hängd gick jag tillbaka lite när de kom med de andra negrerna, jag vet inte om dom kom med dom tillsammans för jag hade gått ett halvt kvarter eller så, jag visste inte om det fanns något mer att göra. Jag trodde det var slut där och så såg jag hur de kom med de andra negrerna och såg jag en karl som bar en slägga. Det var Ed Goneau. Jag gick tillbaka till stolpen och sen såg jag att de tänkte hänga honom, och så gjorde dom det och så kom dom med den andre och så hängde de honom också. Jag tog ingen del i det där och var inte med i hängningen av dom bägge negrerna. Sen gick jag ned till 1st Avenue och Superior Street och mötte några av grabbarna jag kommit upp i sällskap med och de hade några kompisar med sig från Västra Duluth. Jag var där när man tog fotot, det kan ha varit tjugo minuter eller en halvtimme efter att dom hade hängts, efter att negrerna hade hängts. Sedan gick vi ned till Superior Street och mötte några kamrater där och började prata och några gick hem. Det var fortfarande en stor folkmassa på Superior Street och på avenyerna. Jag vet inte vem som tog bilden. Jag gick till 3rd Avenue West och tog spårvagnen hem. Nu är jag arresterad och i fängelse, åtalad för upplopp. Jag kommer inte ihåg vilket datum jag blev arresterad, det var på lördag kväll, lördagen innan jag kom till mr Browns kontor, dom höll oss på polisstationen nere i West Duluth en timme eller så och sedan tog dom oss till polisstationen inne i stan och sedan till domstolen här och vi fick prata med mr Brown som vittnade nu i morse. Jag visste inte att det var mr Browns kontor men det var det sista kontoret på den våningen som vette ut från byggnaden, här i den här domstolen. Han sa att han ville höra min historia och jag berättade vad jag visste om lynchningen och vad jag hade gjort medan jag hade varit däruppe. Han frågade om vad som gjorde att vi gav oss upp till stan och sånt och jag berättade. Vi var ensamma på hans kontor. Jag minns inte att jag sade när jag vittnade för mr Brown att "jag stod kvar tills någon tog loss brandslangen från vagnen och började springa uppför backen med den och att folkmassan skrek 'ta tag i slangen och hjälp till och dra' och jag drog tag i den den och hjälpte till." Det minns jag inte att jag sagt. Jag sade att folkmassan skrek men inte att jag tog tag i slangen. Jag sade som jag hade gjort i vittnesmålet att slangen satt fast under vagnen. Jag har berättat så noga jag kunnat vad som hände den kvällen. Jag kan inte säga att jag var lugn medans lynchningen pågick, jag var nog ganska upphetsad. Mr Brown talade med mej i en och halv eller två timmar. Sedan

SPELAR ROLL

läste jag vittnesmålet, jag kan ha varit uppjagad och nervös, men jag ville berätta sanningen för honom, så som jag minns den. Jag är fortfarande i fängelse. Jag har inte råd med borgen. Jag har aldrig träffat min far. Jag minns inte att jag sade något i vittnesmålet om att ha tagit tag i slangen när folkmassan skrek att man skulle ta den. När jag sade en kvart eller tjugo minuter menade jag inte exakt så länge, det var bara det bästa jag kunde komma på. Jag kände inte flickan som blev våldtagen.

Rättegången avbryts till klockan två i eftermiddag.

